

DOI: 10.31866/2410-1176.42.2020.207645

УДК 784.1(477.82)"192/193"

**СТАНОВЛЕННЯ ХОРОВОГО
МИСТЕЦТВА НА ВОЛИНІ
(20–30 рр. XX ст.)**

Чернецька Наталія Григорівна
Кандидат мистецтвознавства, доцент,
ORCID: 0000-0002-5478-0677,
e-mail: n.chernetska77@gmail.com,
Східноєвропейський національний
університет імені Лесі Українки,
проспект Волі, 13, Луцьк, Україна, 43025

Мета статті – виявити особливості розвитку й функціонування хорового мистецтва в музичному житті Волині досліджуваного періоду; реконструювати фактологічну картину діяльності хорових колективів Волині. У дослідженні застосовано такі методи: історико-порівняльний (для з'ясування хронологічної послідовності розвитку хорового мистецтва та його особливостей), описовий (для розгляду діяльності хорових колективів), метод архівної документалістики та джерелознавства (для залучення архівних матеріалів). Наукова новизна дослідження полягає у висвітленні історичної динаміки становлення хорового мистецтва Волині та введенні до наукового обігу нових документальних архівних матеріалів і періодичних видань, де наявні відомості про функціонування хорових колективів краю. Висновки. Становлення музичної культури Волині 20–30-х рр. XX ст. було зумовлене активною діяльністю українських громадських об'єднань культурно-мистецького спрямування всупереч антиукраїнській окупаційній політиці Польської держави. З'ясовано, що на популяризацію хорового мистецтва краю вплинули такі фактори, як організація музичної освіти (курси диригентсько-хорового мистецтва, лекторії з теорії та практики співу й диригування), музично-творчий процес (композитори М. Тележинський та А. Річинський), видавнича справа (публікація українською мовою методичних рекомендацій, репертуарних збірників, церковних співаників), конкурсні змагання й концертно-гастрольна діяльність колективів. Новим етапом у розвитку хорового мистецтва стало затвердження унікального документа – «Статуту українських народних хорів», що позитивно вплинуло на вдосконалення виконавської майстерності колективів. Хорове мистецтво ґрунтувалося на діяльності аматорських хорових колективів, які популяризували музику українських композиторів й українську народну пісню, долучалися до церковних богослужінь українською мовою, до різноманітних форм співпраці з драматичними та хореографічними колективами, сприяли залученню волинян до хорової музичної культури.

Ключові слова: Волинь; музична культура; хорове мистецтво; хорові колективи; композитор; диригент; репертуар; концерт

Вступ

XXI ст. характеризується зростанням зацікавленості науковців проблемами розвитку культури й мистецтва різних регіонів України. Волинська земля, маючи значні духовні здобутки та міцні культурні традиції, у період 20–30-х рр. XX ст. набула особливого розквіту в культурно-мистецькій сфері. Цей період пов'язаний із діяльністю корифея української хореографії В. Авраменка, композиторів М. Тележинського й А. Річинського, письменника та лікаря М. Левицького, театрального діяча М. Певного, журналістів і політиків І. Підгірського та П. Певного. Значне піднесення в цей період мала й музична діяльність, на що вказують дослідники П. Шиманський (1997, 1999, 2005), О. Легкун (2012) та ін. Однак проблематику, пов'язану з розвитком хорової практики Волині, в науці розглянуто фрагментарно. Актуальність теми зумовлена необхідністю з'ясування особливостей розвитку хорового мистецтва в регіоні на основі аналізу неопублікованих архівних матеріалів, друку періодичних видань і розгляду опублікованих робіт, що репрезентують культурно-мистецький процес Волинського краю в досліджуваний період.

Окремі аспекти музичної культури Волині досліджуваного періоду висвітлено в наукових працях та публікаціях П. Шиманського (1997, 1999, 2005), О. Легкун (2012). Музичну публіцистику М. Тележинського, зокрема погляди митця на українську церковну музику, аналізували Л. Ігнатова й В. Чепе-

люк (2007). У. Молчко та М. Філоненко (2011) вивчали хорову культуру Волині на сторінках журналу «Боян». Основними джерелами вивчення діяльності хорових колективів є замітки з рубрик концертної хроніки українських періодичних видань 20–30-х рр. ХХ ст. («Українська нива», «Волинське слово») й архівних матеріалів. Однак цілісної праці про хорові колективи Волині досліджуваного періоду немає, чим і зумовлений вибір теми цієї роботи.

Мета статті

Мета статті – виявити особливості розвитку та функціонування хорового мистецтва в музичному житті Волині зазначеного періоду. Відповідно до мети поставлено такі завдання: реконструювати фактологічну картину діяльності хорових колективів Волині, визначити основні напрями їхньої роботи.

Виклад матеріалу дослідження

У 20–30-х рр. ХХ ст. політична ситуація на Волині була складною й неоднозначною. Унаслідок Ризької угоди між СРСР та Польщею (березень 1921 р.) Західна Волинь опинилася в межах нової Польської держави. Протягом міжвоєнного двадцятиліття польська влада проводила на Волині антиукраїнську окупаційну політику з метою якнайшвидшого інтегрування регіону в склад Речі Посполитої, чим зумовила неприязне ставлення до себе української громади й зростання національно-визвольного руху серед населення. Цьому сприяли просвітницькі товариства. Серед них найдієвішою та наймасовішою була «Просвіта», що охопила майже всі ділянки національного життя, сприяла зростанню патріотичних почуттів й активізувала культурно-просвітницьку діяльність волинян.

Одним із головних напрямів роботи цієї організації була хорова справа, яка із середини 20-х рр. вилітала у масову діяльність просвітянських хорів. Зазвичай хорові колективи виникали на базі драматичних гуртків або місцевих церковних хорів. Вони брали активну участь у виставах, богослужіннях, національних святкуваннях з нагоди вшанування пам'яті національних героїв та художніх геніїв.

Серед хорових колективів на найбільшу повагу заслуговував хор Володимирської «Просвіти», яким керував диригент, композитор і публіцист Михайло Тележинський (1886–1939). Інтенсивна концертна діяльність хору (із 1922 р.) сприяла зростанню професійної майстерності учасників колективу. Його репертуар становили твори українських (Д. Бортнянського, А. Веделя, М. Леонтовича, М. Лисенка, О. Кошиця, К. Стеценка) та волинських (А. Річинського й М. Тележинського) композиторів. Діяльність колективу не обмежувалася лише концертними виступами – хор брав участь у богослужіннях Володимирського кафедрального собору та першим на Волині виконав літургію українською мовою (Шиманський, 1997, с. 82).

Активному розвитку хорової справи слугувала діяльність хорів у Дубенському, Луцькому, Рівненському повітах, де практично кожна третя філія мала власний колектив. Сільські хори нараховували 20–25 осіб, як, наприклад, драматично-співочий гурток с. Милостиво. Великі колективи склалися із 80–90 людей (с. Цумань) (Савчук, 1996, с. 78). У 1928 р. лише в Луцькому повіті діяло 27 хорів (Власовський, 1928, с. 27). Їхній репертуар становили обробки українських народних пісень і твори українських композиторів (О. Кошиця, М. Леонтовича, М. Лисенка, Я. Степового, К. Стеценка), про що свідчать програми концертів, віднайдені в документах Державного архіву Волинської області («Програма вистави», 1925; «Програма концерту», 1926; «Програма концерту церковного хору», 1926).

Значних творчих успіхів досягнув мішаний парафіянський хор у селі Лаврів, репертуар якого складався з народних пісень в обробці М. Леонтовича, М. Лисенка, О. Кошиця й хорові твори А. Вахнянина, О. Тарнавського («Село Лаврів», 1931).

Широка географія та масовість хорового мистецтва потребували створення освітніх заходів для фахової допомоги диригентам і співакам. Оскільки диригенти хорів були переважно самоуками, то більшість із них підвищували свою майстерність на спеціальних лекторіях, організованих «Просвітою». Вагому роль в організації фахової допомоги відіграло Дубенське товариство, де з 1925 р. діяли диригентські курси, що користувалися значною популярністю. Незважаючи на доволі високу оплату, чимало слухачів отримували різнобічну підготовку з теорії та практики вокального мистецтва. Результатом діяльності курсів стали створені згодом десятки співочих колективів, що за рівнем майстерності могли змагатись із професійними хорами. Найкращими з них були боремельський та мокриненський хори Луцького повіту, які відвідали з концертними програмами Луцьк, Рівне, Дубно (Савчук, 1996, с. 78).

Так, у 1926–1928 рр. при повітових осередках організовувалися численні диригентсько-режисерські курси: у Ковелі інструкторами запрошено професорів Я. Бартка й М. Тележинського («Двомісячні диригентсько-режисерські курси», 1927). На «Перших просвітянських курсах» у Луцьку 1929 р. викладали цілий цикл предметів, як-от: 1) основи просвітянської праці; 2) діловодство «Просвіти»; 3) хор і його організація; 4) аматорські селянські гуртки («Перші просвітянські курси», 1928). Просвітянські заняття були популярні серед керівників колективів і стали щорічними. Особливу увагу на заняттях приділяли диригентському курсу («Освітні курси», 1929; «Диригентсько-режисерські курси», 1930; «Диригентсько-режисерські курси», 1932).

Певні зрушення в галузі музичної освіти спричинили проведення конкурсних змагань між хоровими колективами. Так, у 1929 р. Волинська шкільна округа організувала конкурс хорів, у якому брали участь колективи з Луцького, Ковельського та Здолбунівського повітів («Українські хори», 1929).

Плідна співпраця просвітянських осередків і церковних братств проявлялася в організації спільних хорових колективів та проведенні різних культурно-релігійних заходів (Савчук, 1996, с. 84). Прикладом цього в роботі Луцької «Просвіти» став хор української братської церкви під орудою П. Куріленка (Влашовський, 1928, с. 27). Церковні хори позитивно впливали на здійснення богослужіння рідною мовою, тому що розучували церковні співи українською мовою. Значну роль у процесі українізації церкви відіграло розповсюдження релігійної літератури. Так, у м. Володимирі-Волинському видавали часописи «На варті» (1925–1926), «Рідна церква» (1927), «Наше братство» (1929), редактором і видавцем котрих був культурно-громадський та церковний діяч, композитор А. Річинський. Для проведення богослужіння рідною мовою композитором видано церковні співаники: «Всенародні співи в українській церкві» (1925), «Українські церковні співи» (1926), «Українська відправа вечірня та рання» (1929) (Комар, 1998, с. 64).

Поширеним напрямом мистецької роботи була співпраця хорової, драматичної та хореографічної сфер під час постановки вистав. Прикладом спільної театральної-аматорської і хорової діяльності стала робота артистично-співочого гуртка в Острозькому повіті (Савчук, 1996, с. 76). Хореографічно-співочий колектив «Гурток українських танців і співу», створений при Луцькій «Просвіті» хореографом-ентузіастом В. Авраменком, вів вельми активну гастрольну діяльність протягом 1922–1923 рр. («Протокол», 1922).

Утвердження в регіоні новопризначеним у 1928 р. волинським воєводою Г. Юзевським « нової польської політики », суть якої полягала в наданні українському національному рухові пропольських тенденцій, сприяло створенню нових українських організацій, що діяли лише на Волині та були лояльні до польської влади – «Просвітянських хат» Волинського українського об'єднання (далі – ВУО). Новостворені організації були менше розповсюджені серед волинян, ніж осередки «Просвіти» у свій час, але також зробили чималий внесок у професіоналізацію музичного мистецтва. Зокрема, новим етапом у розвитку хорового мистецтва стало затвердження унікального документа – «Статуту українських народних хорів», згідно з яким хоровий колектив набував статусу самостійної структурної одиниці. Завдання таких об'єднань – виховання місцевої громади засобами народного мистецтва, зокрема народною піснею. Цей документ передбачав докладну регламентацію матеріального функціонування колективів, що відразу вплинуло на якість виконання репертуарної програми. Найбільше поширення «Народних хорів» простежено в Луцькому повіті («Українські народні хори ВУО», 1931).

Задля розвитку вокальної культури та збереження оригінального волинського мелосу відділ позашкільної освіти Луцької шкільної округи у 1933 р. оголосив конкурс волинської пісні, мета якого – публікація хорових репертуарних збірників («Конкурс на регіональні волинські пісні», 1933).

Фахову підготовку диригентів, розпочату ще у 20-х рр. осередками «Просвіти», продовжили «Просвітянські хати» ВУО. Для цього проводилися різноманітні освітні заходи, спрямовані на забезпечення колективів кваліфікованими керівниками. Так, у Рівному з 1935 р. при окружній управі ВУО функціонували тримісячні культурно-освітні курси, де був передбачено 150-годинний теоретичний і практичний курс співу та диригування (лектор С. Кальмуцький), 40-годинний теоретичний і практичний курс театрального мистецтва (лектор П. Зінченко), курс національних танців. На урочистому закритті занять силами навчального хору організовано концерт, де в ролі диригентів виступали випускники («Відкриття культурно-освітніх курсів у Рівному», 1935; «Просвітянські курси», 1936). У Луцьку діяли двотижневі диригентські курси; прослухавши цикл предметів, свідоцтва отримали 19 осіб («Двотижневі диригентські курси», 1937).

У другій половині 30-х рр. силами ВУО стали регулярно проводитися конкурси народних аматорських хорів, драматичних і хореографічних гуртків. Зокрема, повітовий конкурс хорів «Просвітянських хат» відбувся на Рівненщині 1936 р. Умови змагань передбачали виконання двох конкурсних творів –

«Ой, пряду, пряду» й «Щедрик» та двох-трьох пісень із власного репертуару. У конкурсі брали участь понад 300 хористів. Публіка захоплювалася високим рівнем виконання творів аматорськими хорами. Про доволі високий рівень змагань свідчать і критерії оцінювання колективів, серед яких – художня цінність виконуваних творів, відповідність дібраних композицій конкурсній програмі кожного хору, інтерпретація пісні, постановка голосу, зокрема дикція, техніка хору, уміння співаків триматися на сцені («Повітовий конкурс хорів», 1936). У 1938 р. у Здолбунові відбувся конкурс хорів та українських національних танців («Конкурс хорів», 1938).

Проведення щорічних конкурсних змагань свідчило про вдосконалення виконавської майстерності хорового, театрального й хореографічного мистецтва. Волинський науковець П. Шиманський (2005) зауважив, що активізація хореографічної діяльності сприяла поширенню в регіоні практики інсценізації народних пісень, які в спільному театральном-хореографічно-хоровому виконанні були досить популярними та свідчили про оригінальність і національне забарвлення музичного життя Волині. Прикладом такої діяльності була постановка музичної картини «Вечорниці» П. Ніщинського, яка користувалась особливим успіхом у громадськості (с. 70).

Свідченням значного поступу й професіоналізації хорового мистецтва в 30-х рр. є діяльність окремих аматорських колективів. Так, народний хор імені М. Лисенка с. Хорохорин за два місяці підготував програму з 20 творів; хор імені К. Стеценка із с. Воютин у своєму репертуарі мав оперу «Запорожець за Дунаєм» (обидва хори Луцького повіту) («Лист від управи хору ВУО у с. Воютин», 1935). Парафіянський хор с. Лаврів Луцького повіту мав у своєму репертуарі понад 20 творів («Село Лаврів», 1931). Хор «Рідної хати» м. Луцька разом з авторськими творами виконував також колядки й щедрівки («Колядки в «Рідній хаті»», 1935). Активною діяльністю відзначився ряд хорових колективів Ковельського повіту: церковний хор с. Мизово, український народний хор імені М. Леонтовича с. Облапи, хор імені К. Стеценка с. Годовичі, хор с. Дубова, хор с. Несухойж, хори м. Ковеля (Стаднюк, 1936).

Одночасно з виступами місцевих колективів концертне життя регіону, доповнювали виступи Українського хору під орудою Д. Котка, котрий гастролював у Луцьку й Рівному 1936 р. («Концерт хору Д. Котка», 1936).

Динамічному розвитку хорового мистецтва сприяв також музично-творчий процес, найпомітнішими постатями якого були композитори А. Річинський і М. Тележинський. Проаналізувавши творчий доробок митців, волинський дослідник П. Шиманський (2005) зазначив, що вони «зводили фундамент скромної новобудови, яку можна було б назвати волинською регіональною композиторською школою» (с. 155).

Висновки

Отже, можемо відзначити, що хорове мистецтво стало пріоритетним напрямом музичної культури Волині 20–30-х років ХХ ст. Воно ґрунтувалося на діяльності аматорських хорових колективів, які популяризували музику українських композиторів й українську народну пісню, долучалися до церковних богослужінь українською мовою та різноманітних форм співпраці з драматичними й хореографічними колективами, сприяли залученню волинян до хорової музичної культури. Затвердження унікального документа – «Статуту українських народних хорів» – стало новим етапом у розвитку хорового мистецтва та, безперечно, вплинуло на вдосконалення виконавської майстерності колективів.

Список використаних джерел

- Відкриття культурно-освітніх курсів у Рівному. (1935). *Українська нива*, 1-2, 7.
- Власовський, І. (1928). *Луцька «Просвіта» (10 літ просвітянської праці, 1918-1928)*. Луцька повітова «Просвіта».
- Двомісячні диригентсько-режисерські курси. (1927, 1 листопада). (Фонд 389 Ковельська повітова «Просвіта» ім. Лесі Українки, м. Ковель Ковельського повіту Волинського воєводства, опис 1, справа 28). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Двотижневі диригентські курси. (1937). *Волинське слово*, 11, 6.
- Диригентсько-режисерські курси. (1930, 28 січня). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 124). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Диригентсько-режисерські курси. (1932, 3 лютого). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 616). Державний архів Волинської області, Луцьк.

- Ігнатова, І., & Чепелюк, В. (2007). Музична публіцистика Волині 20-30-х років ХХ століття як об'єкт дослідження. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку*, 12, 55-59.
- Колядки в «Рідній хаті». (1935). *Українська нива*, 1-2, 8.
- Комар, В. (1998). Громадська й культурна діяльність Арсена Річинського на Волині. В *Минуле і сучасне Волині: Олександр Цинкаловський і Волинь*, Матеріали ІХ наукової історико-краєзнавчої міжнародної конференції (с. 64-65). Надстир'я.
- Конкурс на регіональні волинські пісні. (1933). *Українська нива*, 44, 3.
- Конкурс хорів і українських народних танків у Здолбунові. (1938). *Волинське слово*, 5(42), 4.
- Концерт хору Д. Котка в Луцьку. (1936). *Українська нива*, 23, 6.
- Легкун, О. (2012). *Розвиток музичної культури Волині кінця ХІХ – першої третини ХХ століття*. (Автореферат дисертації кандидата мистецтвознавства). Київський національний університет культури і мистецтв, Київ.
- Лист від управи хору ВУО у с. Воютин. (1935, 7 березня). (Фонд 198 Головна управа Волинського українського об'єднання (ВУО), м. Луцьк Волинського воєводства, 1931–1939 рр., опис 1, справа 15). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Молчко, У., & Філоненко, Л. (2011). Хорова культура Волині в першій половині ХХ сторіччя на сторінках журналу «Боян». *Молодь і ринок*, 9(80), 60-63.
- Освітні курси. (1929, 19 листопада). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 124). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Перші просвітянські курси. (1928, 10-15 грудня). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 124). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Повітовий конкурс хорів «Просвітянських хат» Рівненщини. (1936). *Українська нива*, 16, 4.
- Програма вистави та концерту хорового співу і національних танців, с. Нива-Губинська Чаруківської гміни, Луцького повіту. (1925, 20 вересня). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 83). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Програма концерту церковного хору с. Мизово Ковельського повіту. (1926, 14 січня). (Фонд 389 Ковельська повітова «Просвіта» ім. Лесі Українки, м. Ковель Ковельського повіту Волинського воєводства, опис 1, справа 28). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Програма концерту. (1926, 3 лютого). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 126). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Просвітянські курси. (1936). *Українська нива*, 20, 6.
- Протокол. Ч. 10. Засідання ради товариства «Луцька повітова Просвіта». (1922, 29 грудня). (Фонд 54 Луцька повітова «Просвіта» на Волині, м. Луцьк Волинського воєводства, опис 1, справа 28 Протоколи засідань ради товариства, 12.03.1922-21.07.1924 рр.). Державний архів Волинської області, Луцьк.
- Савчук, Б. П. (1996). *Волинська «Просвіта»*. Ліста.
- Село Лаврів, Луцького повіту. (1931). *Українська нива*, 19, 4.
- Стаднюк, Г. (1936). Свято С. Петлюри в Ковелі. *Українська нива*, 1, 3.
- Українські народні хори ВУО. (1931). *Українська нива*, 34, 4.
- Українські хори. (1929). *Українська нива*, 26, 2.
- Шиманський, П. (1997). Музичне мистецтво Волині у 20-30 рр. ХХ ст. *Науковий вісник Волинського державного університету імені Лесі Українки. Серія: Історичні науки*, 11, 80-84.
- Шиманський, П. Й. (1999). *Музичне життя Волині 20-30-х років ХХ століття*. (Дисертація кандидата мистецтвознавства). Національна музична академія України імені П. Чайковського, Київ.
- Шиманський, П. Й. (2005). *Музична культура Волині I половини ХХ ст.* РВВ «Вежа» ВДУ ім. Лесі Українки.

References

- Dvomisiachni dyryhentsko-rezhyserski kursy [Two-month conducting and directing courses]. (1927, November 1). (Fund 389 Kovel'ska povitova "Prosvita" im. Lesi Ukrainky, m. Kovel Kovel'skoho povitu Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 28). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Dvotyzhnevi dyryhentski kursy [Two-week conducting courses]. (1937). *Volynske slovo*, 11, 6 [in Ukrainian].
- Dyryhentsko-rezhyserski kursy [Conducting and directing courses]. (1930, January 28). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 124). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Dyryhentsko-rezhyserski kursy [Conducting and directing courses]. (1932, February 3). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 616). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].

- Ihnatova, I., & Chepeliuk, V. (2007). Muzychna publitsystyka Volyni 20-30-kh rokiv XX stolittia yak ob'iekt doslidzhennia [Musical journalism of Volyn region in the 1920s - 1930s as an object of research]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku*, 12, 55-59 [in Ukrainian].
- Koliadky v "Ridnii khati" [Christmas carols in the "Native home"]. (1935). *Ukrainska nyva*, 1-2, 8 [in Ukrainian].
- Komar, V. (1998). Hromadska y kulturna diialnist Arsena Richynskoho na Volyni [Public and cultural activity of Arsen Richynskyyi in Volyn]. In *Mynule i suchasne Volyni: Oleksandr Tsynkalovskyyi i Volyn [Past and present of Volyn: Oleksandr Tsynkalovskyyi and Volyn]*, Proceedings of the IX Scientific Historical and Local Lore International Conference (pp. 64-65). Nadstyyria [in Ukrainian].
- Konkurs khoriv i ukrainskykh narodnykh tankiv u Zdolbunovi [Competition of choirs and Ukrainian folk dances in Zdolbuniv]. (1938). *Volynske slovo*, 5(42), 4 [in Ukrainian].
- Konkurs na rehionalni volynski pisni [Competition of regional Volyn songs]. (1933). *Ukrainska nyva*, 44, 3 [in Ukrainian].
- Kontsert khoru D. Kotka v Lutsku [D. Kotka Choir Concert in Lutsk]. (1936). *Ukrainska nyva*, 23, 6 [in Ukrainian].
- Lehkun, O. (2012). *Rozvytok muzychnoi kultury Volyni kintsia XIX – pershoi tretyny XX stolittia [Development of musical culture in Volhynia at the end of the 19th – first third of the 20th century]*. (Abstract of PhD Dissertation). Kyiv National University of Culture and Arts, Kyiv [in Ukrainian].
- Lyst vid upravy khoru VUO u s. Voiutyn [Letter from the board of the VUO choir in the village of Voiutyn. (1935, March 7). (Fund 198 Holovna uprava Volynskoho ukrainskoho obiednannia (VUO), m. Lutsk Volynskoho voievodstva, 1931-1939 rr., Inventory 1, File 15). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Molchko, U., & Filonenko, L. (2011). Khorova kultura Volyni v pershii polovyni XX storichchia na storinkakh zhurnalu "Boian" [Choral culture of Volyn in the first half of the twentieth century in the "Boian" magazine]. *Molod i rynek*, 9(80), 60-63 [in Ukrainian].
- Osvitni kursy [Educational courses]. (1929, November 19). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 124). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Pershi prosvitianski kursy [The first educational courses]. (1928, December 10-15) (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 124). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Povitovy konkurs khoriv "Prosvitianskykh khat" Rivnenshchyny [County choirs competition "Educational houses" of Rivne region]. (1936). *Ukrainska nyva*, 16, 4 [in Ukrainian].
- Prohrama kontsertu [Concert program]. (1926, February 3). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 126). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Prohrama kontsertu tserkovnoho khoru s. Myzovo Kovelskoho povitu [The program of the church choir concert of Myzovo village, Kovel County]. (1926, January 14). (Fund 389 Kovelska povitova "Prosvita" im. Lesi Ukrainky, m. Kovel Kovelskoho povitu Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 28). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Prohrama vystavy ta kontsertu khorovoho spivu i natsionalnykh tantsiv, s. Nyva-Hubynska Charukivskoi hminy, Lutskoho povitu [Program of performance and concert of choral singing and national dances, Nyva-Hubynska village, Charukivka Commune, Lutsk County]. (1925, September 20). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 83). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Prosvitianski kursy [Educational courses]. (1936). *Ukrainska nyva*, 20, 6 [in Ukrainian].
- Protokol. Ch. 10. Zasidannia rady tovarystva "Lutska povitova Prosvita" [Protocol. Pt. 10. Meeting of the board of the society "Lutsk County Education"]. (1922, December 29). (Fund 54 Lutska povitova "Prosvita" na Volyni, m. Lutsk Volynskoho voievodstva, Inventory 1, File 28 Protokoly zasidan rady tovarystva, 12.03.1922-21.07.1924 rr.). State Archive of Volyn Region, Lutsk [in Ukrainian].
- Savchuk, B. P. (1996). *Volynska "Prosvita" [Volyn "Prosvita"]*. Lista [in Ukrainian].
- Selo Lavriv, Lutskoho povitu [Lavriv village, Lutsk County]. (1931). *Ukrainska nyva*, 19, 4 [in Ukrainian].
- Shymanskyi, P. (1997). Muzychne mystetstvo Volyni u 20-30 rr. XX st. [Musical art of Volyn in the 20-30s of the 20th century]. *Naukovyi visnyk Volynskoho derzhavnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Seriya: Istorychni nauky*, 11, 80-84 [in Ukrainian].
- Shymanskyi, P. Y. (1999). *Muzychne zhyttia Volyni 20-30-kh rokiv XX stolittia [Musical life of Volyn in the 20-30s of the 20th century]*. (PhD Dissertation). Ukrainian National Tchaikovsky Academy of Music, Kyiv [in Ukrainian].
- Shymanskyi, P. Y. (2005). *Muzychna kultura Volyni I polovyny XX st. [Musical culture of Volyn in the first half of the 20th century]*. RVV "Vezha" VDU im. Lesi Ukrainky [in Ukrainian].
- Stadniuk, H. (1936). Sviato S. Petliury v Kovali [Holiday of S. Petliura in Kovel]. *Ukrainska nyva*, 1, 3 [in Ukrainian].
- Ukrainski khory [Ukrainian choirs]. (1929). *Ukrainska nyva*, 26, 2 [in Ukrainian].
- Ukrainski narodni khory VUO [Ukrainian folk choirs of VUO]. (1931). *Ukrainska nyva*, 34, 4 [in Ukrainian].

Vidkryttia kulturno-osvitnikh kursiv u Rivnomu [Opening of cultural and educational courses in Rivne]. (1935). *Ukrainska nyva*, 1-2, 7 [in Ukrainian].

Vlasovskyi, I. (1928). *Lutska "Prosvita" (10 lit prosvitianskoi pratsi, 1918-1928)* [Lutsk "Prosvita" (10 years of educational work, 1918-1928)]. *Lutska povitova "Prosvita"* [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції: 06.05.2020

СТАНОВЛЕНИЕ ХОРОВОГО ИСКУССТВА НА ВОЛЫНИ (20–30 гг. XX в.)

Чернецкая Наталья Григорьевна
Кандидат искусствоведения, доцент,
Восточноевропейский национальный
университет имени Леси Украинки,
Луцк, Украина

Цель статьи – выявить особенности развития и функционирования хорового искусства в музыкальной жизни Волыни исследуемого периода; реконструировать фактологическую картину деятельности хоровых коллективов Волыни, определить основные направления их работы. В исследовании применены такие методы: историко-сравнительный (для соблюдения хронологической последовательности развития хорового искусства и его характеристик), описательный (для рассмотрения деятельности хоровых коллективов), метод архивной документалистики и источниковедения (для привлечения архивных материалов). Научная новизна исследования заключается в освещении исторической динамики становления хорового искусства Волыни и введении в научный оборот новых документальных архивных материалов и периодических изданий, где имеются сведения о функционировании хоровых коллективов края. Выводы. Становление музыкальной культуры Волыни в 20–30-х гг. XX в. было обусловлено активной работой украинских общественных объединений культурно-художественного направления вопреки антиукраинской оккупационной политике Польского государства. Выяснено, что на популяризацию хорового искусства края повлияли такие факторы, как организация музыкального образования (курсы дирижерско-хорового искусства, лектории по теории и практике пения и дирижирования), музыкально-творческий процесс (композиторы М. Тележинский и А. Ричинский), издательское дело (публикация на украинском языке методических рекомендаций, репертуарных сборников, церковных песнопений), конкурсные соревнования и концертно-гастрольная деятельность коллективов. Новым этапом в развитии хорового искусства стало утверждение уникального документа – «Устава украинских народных хоров», что положительно повлияло на совершенствование исполнительского мастерства коллективов. Хоровое искусство базировалось на деятельности любительских хоровых коллективов, которые популяризировали музыку украинских композиторов и украинскую народную песню, приобщались к церковным богослужениям на украинском языке, к различным формам сотрудничества с драматическими и хореографическими коллективами, способствовали привлечению волынян к хоровой музыкальной культуре.

Ключевые слова: Волынь; музыкальная культура; хоровое искусство; хоровые коллективы; композитор; дирижер; репертуар; концерт

THE FORMATION AND DEVELOPMENT OF THE CHORAL ART IN VOLYN (the 1920s – 1930s)

Nataliia Chernetska
PhD in Art Studies, Associate Professor,
Lesia Ukrainka Eastern European National University,
Lutsk, Ukraine

The purpose of the article is to reveal the features of the development and functioning of the choral art in the musical life of Volyn region in the period under study; to reconstruct the factual picture of the choral activities in the region. The following research methods are applied in the article: historical and comparative (to find out the chronological sequence of the choral art development), descriptive (to consider the choral activities), method of archival documentation and source studies (to work with archive material). The scientific novelty lies in the fact that the research highlights the historical dynamics of the choral art development in Volyn region and introduces into scientific circulation the new documentary archive materials and periodicals that contain information about the functioning of Volyn's choirs. Conclusions. The formation of the musical culture of Volyn region in the 20s – 30s of the 20th century was determined by the work of the

Ukrainian public associations of cultural and artistic direction notwithstanding the anti-Ukrainian occupation policy of the Polish state. The study shows that the popularization of the choral art of the region was influenced by such factors as the organization of music education (courses on the art of conducting and choral art, lectures on the theory and practice of singing and conducting), music and creative process (composers M. Telezhynskyi and A. Richynskyi), publishing (publication of guidelines in Ukrainian language, repertoire collections, collection of Church songs), the competitions and concert activities of the ensembles. A new stage in the development of the choral art became the approval of a unique document – “The Statute of the Ukrainian folk choirs”, which had a positive impact on improving the performing skills of choirs. Choral art was based on the activities of amateur choirs that popularized the music of Ukrainian composers and the Ukrainian folk song, participated in the Ukrainian-language church services, in various forms of cooperation with drama and choreographic groups, and contributed to the involvement of people from Volyn region to the choral musical culture.

Keywords: Volyn; musical culture; choral art; choirs; composer; conductor; repertoire; concert